

Sygn. akt VIII U 157/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Janina Kościelniak
Protokolant:	Kamila Niemczyk

po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2014 r. w Gliwicach

sprawy E. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek odwołania E. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 21 stycznia 2014 r. **nr** (...) 5 (...)

- zmienia częściowo zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonej prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla w wysokości 3t (trzech ton) za 2014 r.,
- oddala odwołanie w pozostałej części.

(-) SSO Janina Kościelniak

Sygn. VIII U 157/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21.01.2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonej E. G. prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom. W uzasadnieniu odmowy podano, że roszczenie odwołującej o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla zostało zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 6.07.2007 r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych (Dz. U. Nr 147, poz. 1031), poprzez doliczenie do podstawy wymiaru świadczenia pełnej wartości ekwiwalentu węglowego, w związku z czym brak jest podstaw do przyznania tego ekwiwalentu.

Od tej decyzji ubezpieczona wniosła odwołanie, domagając się jej zmiany poprzez przyznanie jej prawa do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za lata 2008-2014.

ZUS wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd ustalił, następujący stan faktyczny:

E. G. jest wdową po zmarłym pracowniku (...) S.A. w B., który był zatrudniony w tym zakładzie w okresie od 13.03.1976 r. do 28.02.1999 r.

W dniu 16.03.1999 r. J. G. złożył wniosek o emeryturę, do pobierania której był uprawniony od dnia ustania zatrudnienia, tj. od dnia 1.03.1999 r.

J. G. zmarł w dniu 23.05.2000 r. i od tego dnia uprawniona do renty rodzinnej po nim była żona E. G. i syn A. G. na podstawie decyzji z dnia 11.07.2000 r. Rentę tą podzielono pomiędzy uprawnionych decyzją z dnia 6.10.2000 r.

Od dnia 1.01.2006 r. odwołująca pobiera rentę rodzinną samodzielnie.

Decyzją z dnia 7.03.2011 r. ubezpieczona uzyskała prawo do renty na stałe od dnia 1.03.2011 r.

W dniu 25.11.2007 r. ubezpieczona złożyła wniosek o przyznanie ekwiwalentu pieniężnego z tytułu bezpłatnego węgla w ilości 3 ton za 2002 r., przedkładając jednocześnie zaświadczenie z którego wynika, że J. G. był osobą uprawnioną do wypłaty w/w świadczenia.

Powyższy wniosek ZUS rozpatrzył negatywnie, wydając decyzję odmowną w dniu 5.12.2002 r. Ubezpieczona w/w decyzji nie zaskarżyła.

W dniu 21.01.2010 r. ubezpieczona złożyła wniosek za lata 2006-2007, wnosząc o przyznanie prawa z tytułu bezpłatnego węgla w ilości 3 ton, przedkładając jednocześnie zaświadczenie z którego wynika, że J. G. był osobą uprawnioną do wypłaty w/w świadczenia.

Powyższy wniosek ZUS rozpatrzył negatywnie, wydając decyzję odmowną w dniu 24.02.2010 r. Ubezpieczona w/w decyzji nie zaskarżyła.

W dniu 16.01.2014 r. ubezpieczona złożyła wniosek za lata 2002-2014 wnosząc o przyznanie ekwiwalentu z tytułu bezpłatnego węgla w ilości 3 ton, przedkładając jednocześnie zaświadczenie z którego wynika, że J. G. był osobą uprawnioną do wypłaty w/w świadczenia.

Powyższy wniosek ZUS rozpatrzył negatywnie, wydając decyzję odmowną w dniu 24.02.2010 r., którą zaskarżyła ubezpieczona.

Z informacji nadesłanej przez Państwową Inspekcję Pracy - Okręgowy Inspektorat Pracy w K. wynika, że dnia 13.05.1995r. do rejestru układów wpisany został jednolity tekst układu zbiorowego dla Przedsiębiorstwa (...) w B. z dnia 29.09.1992r. Tekst ten powstał na podstawie art. 5 ustawy z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy Kodeks Pracy (Dz. U nr 113 poz. 547). Do tekstu tego zostało dołączone porozumienie z dnia 29.11.1994r. zawarte w trybie art. 241²⁷ k.p. o zawieszeniu na okres 1 roku stosowania postanowień powyższego układu w części dotyczącej świadczeń dla emerytów i rencistów z tytułu deputatu węglowego, określonych w pkt 8 i pkt 9 załącznika nr 5 do układu. Ponadto do rejestru układów w dniu 14.06.1995r. zostało wpisane porozumienie z dnia 30.12.1994r. o odstąpieniu, w trybie art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 29.09.1994r. o zmianie ustawy Kodeks pracy, od stosowania uprawnień do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów oraz ekwiwalentu za ten węgiel wynikającego z rozdziału IV zał nr 32 do Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1.02.1980 r. - poczynając od dnia 30.12.1994 r.

W dniu 25.11.1995r. został zawarty protokół dodatkowy nr 5 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy z dnia 29.09.1992 r. dla Przedsiębiorstwa (...) S.A., zgodnie z którym w oparciu o art. 44¹ Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21.12.1991r. w brzmieniu ustalonym w § 1 ust. 5 protokołu

dotatkowego nr 7 z dnia 21.11.1995r. w związku z zawartym w trybie art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 29.09.1994 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1994r., Nr 113, poz. 547 z późn. zm.), porozumieniem z dnia 29.11.1994 r., podpisanym przez strony uprawnione do zawarcia zakładowego układu zbiorowego o odstąpieniu od stosowania świadczeń, o których mowa w art. 22 ust. 2 pkt 1 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21.12.1991 r. – w Załączniku nr 5 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy skreślono pkt 8 i 9. Protokół ten obowiązuje od dnia 25.11.1995r., został zarejestrowany w dniu 9.02.1996 r., zaś skreślone punkty 8 i 9 dotyczyły uprawnień, wymiaru i zasad wydawania bezpłatnego węgla deputatowego dla emerytów i rencistów.

Ponadto w toku procesu, w oparciu o akta rentowe E. G. zawierające zaświadczenia, poświadczające, że w trakcie zatrudnienia u tego pracodawcy, a następnie jako rencista i emeryt, był on uprawniony do bezpłatnego węgla deputatowego.

Powyższe okoliczności Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego ubezpieczonej oraz akt organu rentowego J. G..

Informacje na temat obowiązujących w (...) S.A. układów zbiorowych pracy, zawieranych porozumień, protokołów dodatkowych oraz ich rejestracji, są Sądowi znane z urzędu, z uwagi na prowadzone przed tut. Sądem liczne sprawy o analogicznym stanie faktycznym.

Sąd ocenił zebrany materiał dowodowy jako kompletny i spójny, a poprzez to mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonej zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Podstawę prawną żądania skarżącej stanowi ustawa z dnia 6 lipca 2007 r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych. (Dz. U nr 147 poz. 1031).

Przystępując do rozważań na temat prawa do ekwiwalentu pieniężnego należy przytoczyć istotne dla rozstrzygnięcia sprawy uregulowania zawarte w ustawie.

Art. 1 ustawy określa zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, zwanego dalej "ekwiwalentem", przysługującego osobom uprawnionym z przedsiębiorstw robót górniczych za okres od dnia 1 stycznia 2002 r. do dnia 31 grudnia 2015r.

Art. 2 stanowi, że użyte w ustawie określenia oznaczają:

1) osoby uprawnione - emerytów i rencistów mających ustalone prawo do emerytury lub renty, którzy pobierali bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstw robót górniczych lub przeszli na emeryturę lub rentę z tych przedsiębiorstw oraz wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po byłych pracownikach przedsiębiorstw robót górniczych, uprawnionych do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991r., i którzy uzyskali emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r., a po dniu 31 grudnia 2001r. nie pobierali ekwiwalentu;

2) przedsiębiorstwo robót górniczych - przedsiębiorcę prowadzącego roboty górnicze pod ziemią związane z budową, utrzymaniem lub likwidacją zakładu górniczego;

W art. 3 wyłączono z grona uprawnionych osoby, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla zostały zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy.

W przypadku gdy roszczenia, o których mowa w ust. 1, zostały częściowo zaspokojone ekwiwalent przysługuje w części niezaspokojonego roszczenia.

Art. 7 określa zasady realizacji prawa w następujący sposób:

1. Ekwiwalent wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej (...), zgodnie z harmonogramem, o którym mowa w ust. 7, na wniosek osoby uprawnionej.

2. Wniosek o wypłatę ekwiwalentu zgłoszony po raz pierwszy zawiera:

1) imię i nazwisko osoby uprawnionej;

2) numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości obcokrajowca;

3) adres zamieszkania osoby uprawnionej;

4) numer świadczenia osoby uprawnionej;

5) nazwę przedsiębiorstwa robót górniczych.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, należy dołączyć dokument potwierdzający uprawnienie do ekwiwalentu i określający jego wysokość oraz oświadczenie osoby uprawnionej o niepobieraniu w latach 2002-2007 lub za ich część, ekwiwalentu lub bezpłatnego węgla w naturze.

4. Wnioski o wypłatę ekwiwalentu za następne lata zawierają dane o których mowa w ust. 2 pkt 1-4

5. Wnioski o wypłatę ekwiwalentu za dany okres zgłasza się do końca I kwartału roku, w którym ma nastąpić wypłata.

6. Wnioski o wypłatę ekwiwalentu za rok 2002 zgłasza się w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

W myśl art. 7 ust. 7 ustawy ekwiwalent jest wypłacany wg następującego harmonogramu:

1) za rok 2002 – w 2007

2) za rok 2003 – w 2008

3) za lata 2004-2005 – w 2009

4) za lata 2006-2007 – w 2010

5) za lata 2008-2009 – w 2011

6) za lata 2010-2011 – w 2012

7) za rok 2012 – w 2013

8) za rok 2013 – w 2013

9) za rok 2014 – w 2014

10) za rok 2015 – w 2015

Reasumując, aby wnioskujący mógł nabyć prawo do ekwiwalentu na podstawie powołanej ustawy musi wykazać, że:

1. był pracownikiem zakładu robót górniczych i przeszedł na emeryturę lub rentę z tego zakładu, albo pobierał ekwiwalent jako emeryt lub rencista;

2. uzyskał prawo do emerytury lub renty przed dniem 1 stycznia 2007r.;

3. jako emeryt bądź rencista był uprawniony do bezpłatnego deputatu węglowego, a uprawnienie do bezpłatnego węgla przysługiwało mu na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r.,

4. prawo do bezpłatnego węgla nie zostało zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy;

5. wniosek o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za dany okres powinien być złożony do końca I kwartału roku, w którym ma nastąpić wypłata.

Tak więc zasadnicze znaczenie w sprawie ma charakter terminu określonego w art. 7 ust. 5 cytowanej ustawy.

W ocenie Sądu, termin określony w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 6 lipca 2007 r.

o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych

z przedsiębiorstw robót górniczych jest terminem zawitym prawa materialnego, który nie podlega przywróceniu. O jego charakterze decyduje to, że jest to termin kalendarzowy, czyli oznaczony ścisłą datą (koniec I kwartału roku, w którym ma nastąpić wypłata, tj. 31 marca danego roku) i dotyczy realizacji konkretnego uprawnienia (por. orzeczenie Sądu Najwyższego

z dnia 30 stycznia 1961r., sygn. akt I CR 196/60/OSN 1962 r., Nr 2, poz. 58); postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2000r., sygn. akt I CKN 1447/98/OSNC 2000r., Nr 7-8, poz. 137).

Z prekluzyjnego charakteru tego terminu, przy całym zróżnicowaniu terminów zawitych w prawie cywilnym wynika, że ich upływ powoduje niemożność realizowania ograniczonego tym terminem prawa.

Prekluzja jest uwzględniana z urzędu jako „stan prawny” roszczenia, zatem próba realizacji prawa po upływie terminu skutkuje tylko tym, że właściwy organ (organ rentowy,

a następnie sąd) rozstrzyga sprawę merytorycznie i – stwierdzając niedopuszczalność uwzględnienia wniosku – orzekają o jego oddaleniu. Nie ma w tym wypadku podstaw do formalnego orzeczenia o odrzuceniu wniosku spóźnionego, gdyż sam wniosek nie jest ograniczony żadnym terminem procesowym (por. § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia

7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) oraz art. 199 k.p.c.

Zawarte w przepisie art. 7 ust. 5 w zw. z art. 7 ust. 7 powoływanej ustawy z dnia 6.07.2007 r. sformułowanie, że uprawniony może w terminie do końca I kwartału roku, w którym ma nastąpić wypłata, złożyć wniosek o wypłatę ekwiwalentu oznacza, że skuteczne złożenie wniosku o wypłatę ekwiwalentu z tytułu bezpłatnego węgla było dopuszczalne : za rok 2002 do dnia 29.11.2007 r., za rok 2003 do dnia 31.03.2008 r., za lata 2004-2005 do dnia 31.03.2009 r., za lata 2006-2007 do dnia 31.03.2010 r., za lata 2008-2009 do dnia 31.03.2011 r., za lata 2010-2011 do dnia 31.03.2012 r., za rok 2012 i 2013 do dnia 31.03.2013 r., za rok 2014 do dnia 31.03.2014 r. Gdyby istniała możliwość składania wniosku w każdym czasie, określenie terminu byłoby niepotrzebne. Terminu zakreślonego przepisami do dochodzenia roszczeń nie traktuje się jako terminu instrukcyjnego. Za terminy instrukcyjne uważane są tylko terminy przewidziane do rozpoznawania roszczeń.

Uchybienie terminowi przewidzianemu do złożenia wniosku o wypłatę ekwiwalentu zarówno za lata 2002-2013 powoduje, że wnioski takie nie mogą być uwzględnione niezależnie od ich zasadności lub bezzasadności.

Natomiast z uwagi na fakt, że termin do złożenia wniosku o ekwiwalent z tytułu bezpłatnego węgla za 2014 r. upływa w dniu 31.03.2014 r., a odwołująca takowy zgłosiła w terminie, to przysługuje jej prawo do żadanego świadczenia za ten rok.

Termin określony w art. 7 ust. 5 nie jest terminem przedawnienia, gdyż nie zostało użyte takie określenie. Przepis nie zawiera także sformułowania, że skutkiem uchybienia terminowi jest wygaśnięcie prawa lub roszczenia. Prawo lub roszczenie wygasa w przypadku nie zgłoszenia żądania w przewidzianym terminie, licznym od określonego zdarzenia, w związku z którym prawo lub roszczenie powstało. Termin określony w art. 7 ust. 5 liczony jest od dnia wejścia w życie ustawy do dnia kończącego I kwartał danego roku kalendarzowego. Ustawa o ekwiwalencie pieniężnym (...) przyznaje nowe uprawnienie, które dotychczas nie istniało i zakreśla termin do realizacji tego prawa, poczynając od jej wejścia w życie. Po upływie tego terminu prawo nie może być realizowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2001r., sygn. akt II UKN 554/00, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2002r., sygn. akt III ZP 22/01, zam. OSNAP nr 13/2002, poz. 312).

W konsekwencji należy stwierdzić, że termin przewidziany w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 6 lipca 2007r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych, jako termin prawa materialnego nie ulega przedłużeniu, zawieszeniu lub przerwaniu, jak też nie istnieją podstawy do jego przywrócenia (por. Uchwałę Składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1986r., sygn. akt III PZP 8/86/OSP 1987r., Nr 1, poz. 19).

Reasumując, Sąd uznał, że termin do zgłoszenia wniosku o wypłatę ekwiwalentu przewidziany w art. 7 ust. 5 cytowanej ustawy, jest terminem zawitym prawa materialnego, który nie podlega przywróceniu. Możliwość przywrócenia terminu do dokonania czynności, która nie jest czynnością procesową musi wynikać z wyraźnego przepisu, natomiast ustawa z dnia 6.07.2008 o ekwiwalencie pieniężnym (...) takiego uregulowania nie zawiera.

W konsekwencji należy uznać, że termin określony w tym przepisie jest nieprzekraczalny i po jego upływie nie można skutecznie dochodzić roszczenia o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy.

Dodatkowo należy podkreślić, że kwestia charakteru terminów przewidzianych omawianą ustawą do złożenia wniosku o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, była przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego w Katowicach, który w uzasadnieniu do wyroku z dnia 15 września 2009 r. w sprawie o sygn. AUa 3465/08, wydanej wskutek zaskarżenia wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach w sprawie VIII U 615/08, podzielił stanowisko przedstawione w przedmiotowym uzasadnieniu uznając, że omawiane terminy mają charakter zawity i nie podlegają przywróceniu.

W związku z powyższym Sąd uznał, że zaskarżona decyzja z dnia 21.01.2014 r. zasługuje na częściowe uwzględnienie. Wprawdzie ubezpieczona wystąpiła z wnioskami o ekwiwalent węglowy za lata 2002 – 2013 znacznie po upływie terminu przewidzianego ustawą, to jednak dochowała terminu do złożenia wniosku o ekwiwalent pieniężny za 2014 r. Odwołująca złożyła bowiem wniosek obejmujący 2014 r. w dniu 16.01.2014 r.

Mając powyższe na uwadze, Sąd na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił częściowo zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla w wysokości 3 ton za 2014 r., a w pozostałym zakresie odwołanie oddalił na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

SSO Janina Kościelniak

ZARZĄDZENIE

1. uzasadnienie odnotować,
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć ubezpieczonej,

3. kalendarz 14 dni lub z wpływem.

G., dnia

J.S.

SSO Janina Kościelniak